

науці. 2025. № 8(38) С. 833–845. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-8\(38\)-833-845](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-8(38)-833-845)

4. Кобченко К. «Жіночий університет святої Ольги»: історія Київських вищих жіночих курсів. Київ, 2007. 270 с.

5. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Київ : Наук. думка, 2001. 912 с.

6. Шандра В., Аркуша О. Україна в ХІХ столітті: доба модернізації. Київ : Академперіодика, 2022. 706 с.

7. Янишин Б. Середня освіта в Україні на західноукраїнських землях. Енциклопедія історії України. Київ : Наук. думка, 2021. Додатковий том. Кн. 1. 773 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-618-1-64>

ІДЕЇ ВИДАТНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Гоцуляк К. І.

*кандидат педагогічних наук,
викладач*

*Івано-Франківський фаховий коледж Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Сучасні трансформаційні процеси в системі освіти України актуалізують проблему підготовки конкурентоспроможного, компетентного вчителя початкової школи. У контексті реформування освітньої галузі, зокрема впровадження Концепції Нової української школи, важливого значення набуває звернення до історико-педагогічної спадщини. Саме вона містить фундаментальні ідеї, які становлять основу сучасної педагогічної теорії та практики.

Особливе місце у розвитку педагогічної думки займають праці таких видатних українських педагогів, як Костянтин Ушинський, Василь Сухомлинський, Григорій Сковорода, Софія Русова. Їхні ідеї, попри історичну віддаленість, зберігають актуальність і активно інтегруються у сучасну систему підготовки педагогічних кадрів.

Метою дослідження є аналіз педагогічних ідей класиків української педагогіки та визначення їх значення для сучасної підготовки вчителя початкової школи.

Ідеї народності та природовідповідності у спадщині К. Ушинського.

Педагогічна система Костянтин Ушинський базується на принципах народності, гуманізму та природовідповідності. Учений наголошував на важливості навчання рідною мовою як основи формування особистості дитини. Він підкреслював, що освіта має бути тісно пов'язана з культурою, традиціями та духовними цінностями народу [6, с. 45].

Важливою є також ідея врахування вікових та психологічних особливостей учнів. Сучасна педагогічна освіта активно використовує ці положення під час підготовки майбутніх учителів, зокрема у курсах вікової психології та педагогіки [1, с. 112].

Таким чином, ідеї К. Ушинського стали підґрунтям для формування сучасного особистісно орієнтованого підходу в освіті.

Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.

Вагомий внесок у розвиток педагогічної науки зробив Василь Сухомлинський, який розглядав навчання і виховання як єдиний процес формування гармонійної особистості.

Його педагогічна концепція базується на ідеях любові до дитини, поваги до її гідності, розвитку творчих здібностей та індивідуального підходу [5, с. 78]. Особливу увагу він приділяв формуванню моральних якостей учнів, розвитку їхнього мислення та емоційної сфери.

У сучасній підготовці вчителя початкової школи ці ідеї реалізуються через:

- впровадження компетентнісного підходу;
- використання інтерактивних методів навчання;
- розвиток педагогіки партнерства.

Ідеї В. Сухомлинського знаходять відображення у змісті педагогічних дисциплін і є основою формування професійної етики вчителя.

Концепція «сродної праці» Г. Сковороди.

Філософсько-педагогічні погляди Григорій Сковорода мають глибокий вплив на сучасну педагогіку. Його концепція «сродної праці» передбачає необхідність врахування природних здібностей та інтересів особистості [4, с. 34].

Ця ідея є особливо актуальною в умовах сучасної освіти, де значна увага приділяється індивідуалізації навчання та розвитку особистісного потенціалу кожного учня.

У процесі підготовки вчителів початкової школи важливо формувати здатність:

- визначати індивідуальні особливості учнів;
- створювати умови для їхнього саморозвитку;
- сприяти професійному самовизначенню.

Національне виховання у працях С. Русової.

Значний внесок у розвиток української освіти зробила Софія Русова, яка розробила концепцію національного виховання.

Вона підкреслювала важливість формування національної свідомості, любові до рідної мови, культури та традицій [2, с. 56].

Її ідеї є актуальними в умовах сучасної української освіти, орієнтованої на виховання патріотично свідомої особистості.

У сучасній педагогічній освіті ці положення реалізуються через:

- інтеграцію національно-патріотичного виховання;
- використання українознавчого матеріалу;
- формування громадянських компетентностей.

Значення історико-педагогічної спадщини у сучасній освіті.

Сучасна система підготовки вчителя початкової школи базується на поєднанні традицій та інновацій. Використання ідей класиків української педагогіки сприяє:

- формуванню професійної компетентності майбутніх учителів;
- розвитку їхнього критичного мислення;
- вихованню педагогічної культури [2, с. 91].

Звернення до історичного досвіду дозволяє забезпечити наступність освітніх традицій та підвищити ефективність навчального процесу.

Отже, аналіз педагогічних ідей видатних українських педагогів свідчить про їхню невичерпну цінність для сучасної освіти. Ідеї народності, гуманізму, природовідповідності, індивідуального підходу та національного виховання залишаються актуальними й сьогодні.

Їх інтеграція у систему підготовки вчителя початкової школи сприяє формуванню висококваліфікованого фахівця, здатного ефективно реалізовувати освітні завдання в умовах сучасного суспільства.

Проведений аналіз педагогічної спадщини видатних українських учених, зокрема Костянтин Ушинський, Василь Сухомлинський, Григорій Сковорода та Софія Русова, дає підстави стверджувати, що їхні ідеї становлять методологічну основу сучасної підготовки вчителя початкової школи.

З'ясовано, що принципи народності, природовідповідності, гуманізму, індивідуального підходу та національного виховання не лише зберігають свою актуальність, а й набувають нового змісту в умовах реформування освіти. Їх інтеграція у зміст педагогічної освіти забезпечує формування цілісної системи професійних компетентностей майбутнього вчителя, зокрема педагогічної, методичної, комунікативної та ціннісно-світоглядної [3].

Доведено, що ідеї Костянтин Ушинський щодо ролі рідної мови та врахування психологічних особливостей дитини є фундаментом сучасного особистісно орієнтованого навчання. Педагогічна концепція Василь Сухомлинський сприяє утвердженню гуманістичних цінностей у професійній діяльності вчителя, формуванню його здатності до педагогіки партнерства та розвитку творчого потенціалу учнів. Ідея

«сродної праці» Григорій Сковорода актуалізує необхідність індивідуалізації освітнього процесу, а погляди Софія Русова підкреслюють значення національно-патріотичного виховання в умовах сучасного суспільства.

Встановлено, що звернення до історико-педагогічного досвіду забезпечує наступність освітніх традицій, сприяє глибшому розумінню сутності педагогічної діяльності та підвищує якість професійної підготовки майбутніх учителів. Водночас творче переосмислення класичних ідей відкриває можливості для їх адаптації до вимог цифрового та компетентнісного освітнього середовища.

Таким чином, використання педагогічної спадщини українських мислителів у сучасній системі підготовки вчителя початкової школи є необхідною умовою формування висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно діяти в умовах освітніх змін, забезпечувати гармонійний розвиток особистості учня та реалізовувати ідеї гуманістичної педагогіки на практиці.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш глибокому вивченні можливостей інтеграції історико-педагогічної спадщини у цифрове освітнє середовище, а також у розробці інноваційних моделей підготовки вчителя початкової школи на основі поєднання традицій і новітніх освітніх технологій.

Література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка. Київ : Академвидав, 2011. 576 с.
2. Русова С. Ф. Дошкільне виховання. Київ : Освіта, 1996. 304 с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
4. Сковорода Г. С. Твори. Київ : Наукова думка, 1973. 576 с.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Рад. школа, 1977. 382 с.
6. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Київ : Рад. школа, 1983. 384 с.